

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Ojämna utvecklingen i kommunerna

Nordiska kommunministermötet, augusti 2019

Kommunernas verksamhetsomgivning
förändras

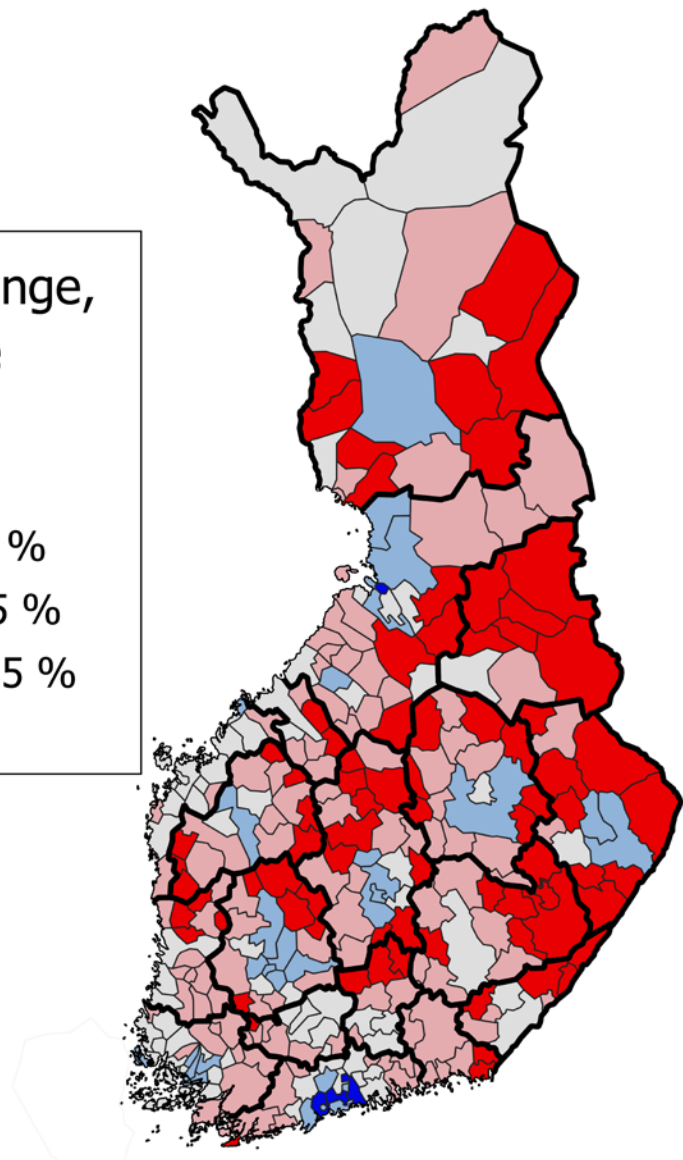
Demografiska förändringen (åldrandet och
den sjunkande nativiteten) och
urbaniseringen inträffar samtidigt

→ Kommunerna utvecklas kraftigt i olika
riktningar både i fråga om befolkningen och
den ekonomiska bärkraften

Folket koncentreras till stadsregioner

Population change,
yearly average
(2013-2018)

- below -1.5 %
- 1.5 % .. -0.5 %
- 0.5 % .. +0.5 %
- +0.5 % .. +1.5 %
- over +1.5 %

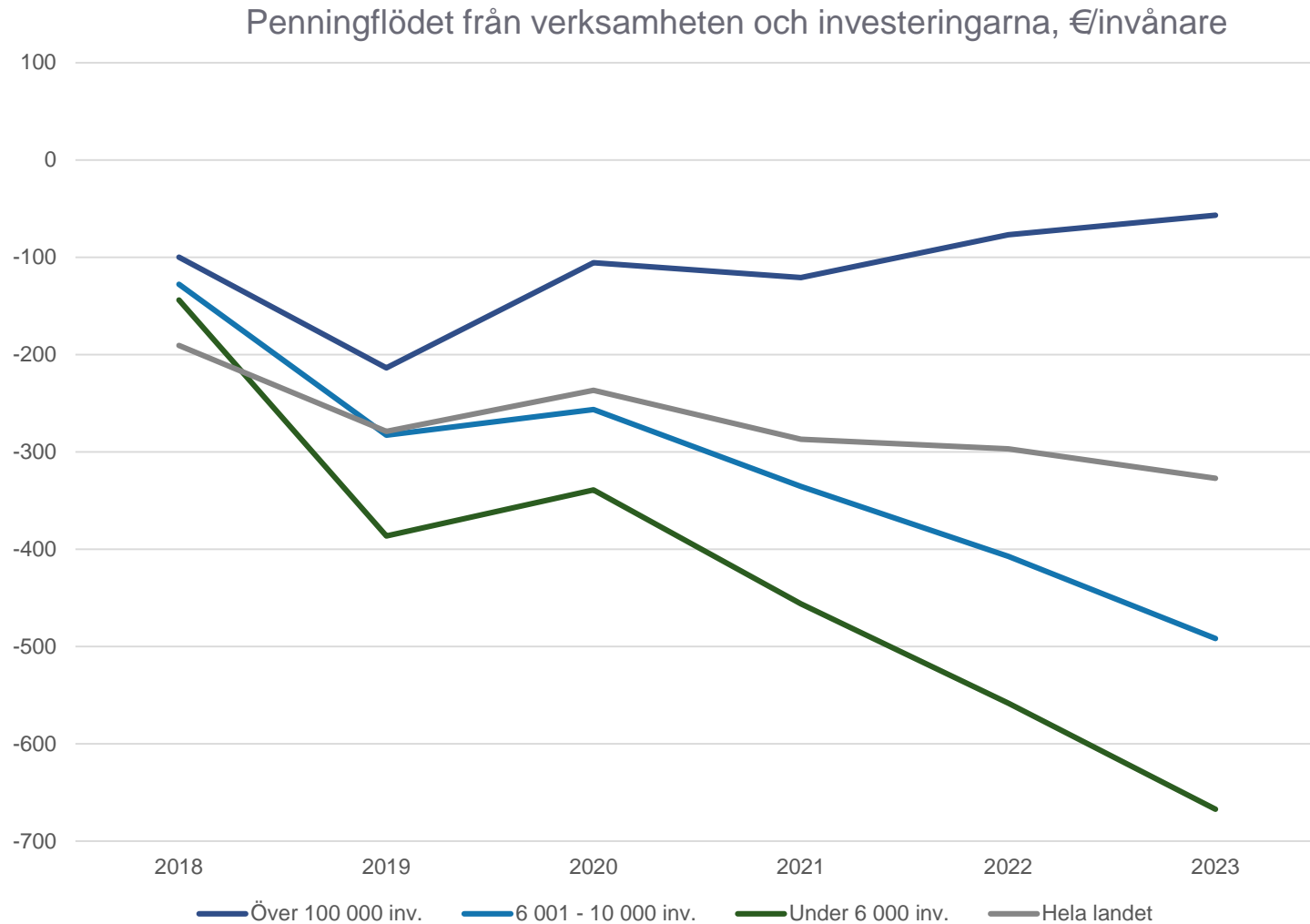

Nästan 60 % av finländarna bor i kommuner med över 40 000 invånare, men antalet små kommuner är fortfarande stort

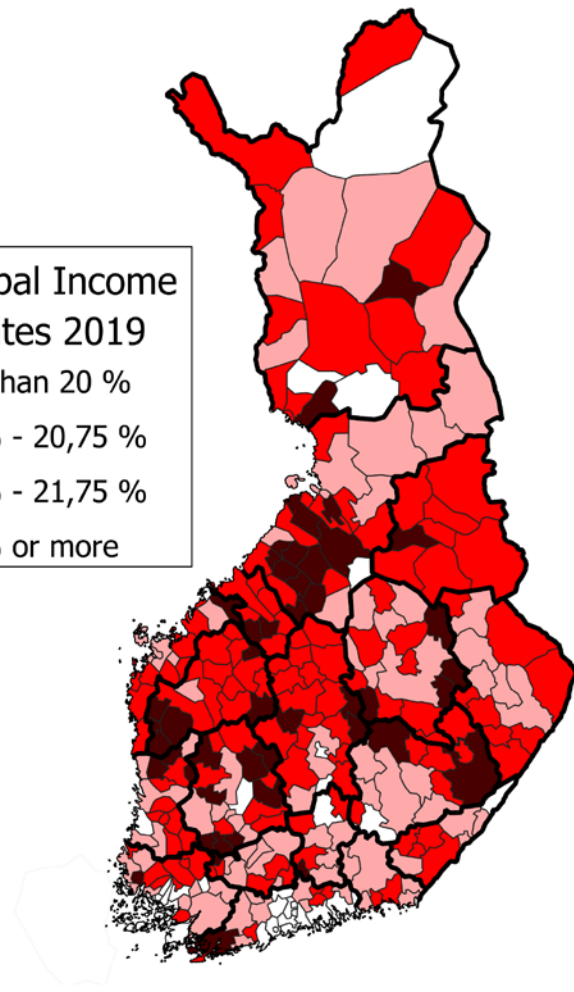
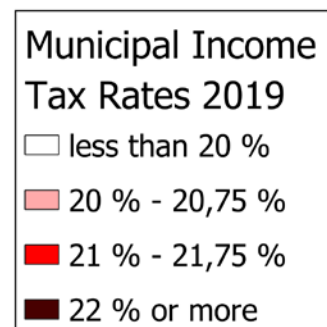
Kommunstorleksgrupp	Antalet kommuner	Antalet invånare
över 100 000	9	2 169 897
40 0001 - 100 000	17	1 013 940
20 001 - 40 000	30	819 892
10 001 - 20 000	41	596 663
6 001 - 10 000	58	455 796
Mindre än 6 000	140	431 942

Det ekonomiska anpassningstrycket riktas i fortsättningen speciellt mot de minsta kommunerna

Den ojämna utvecklingen syns även i skattesatserna

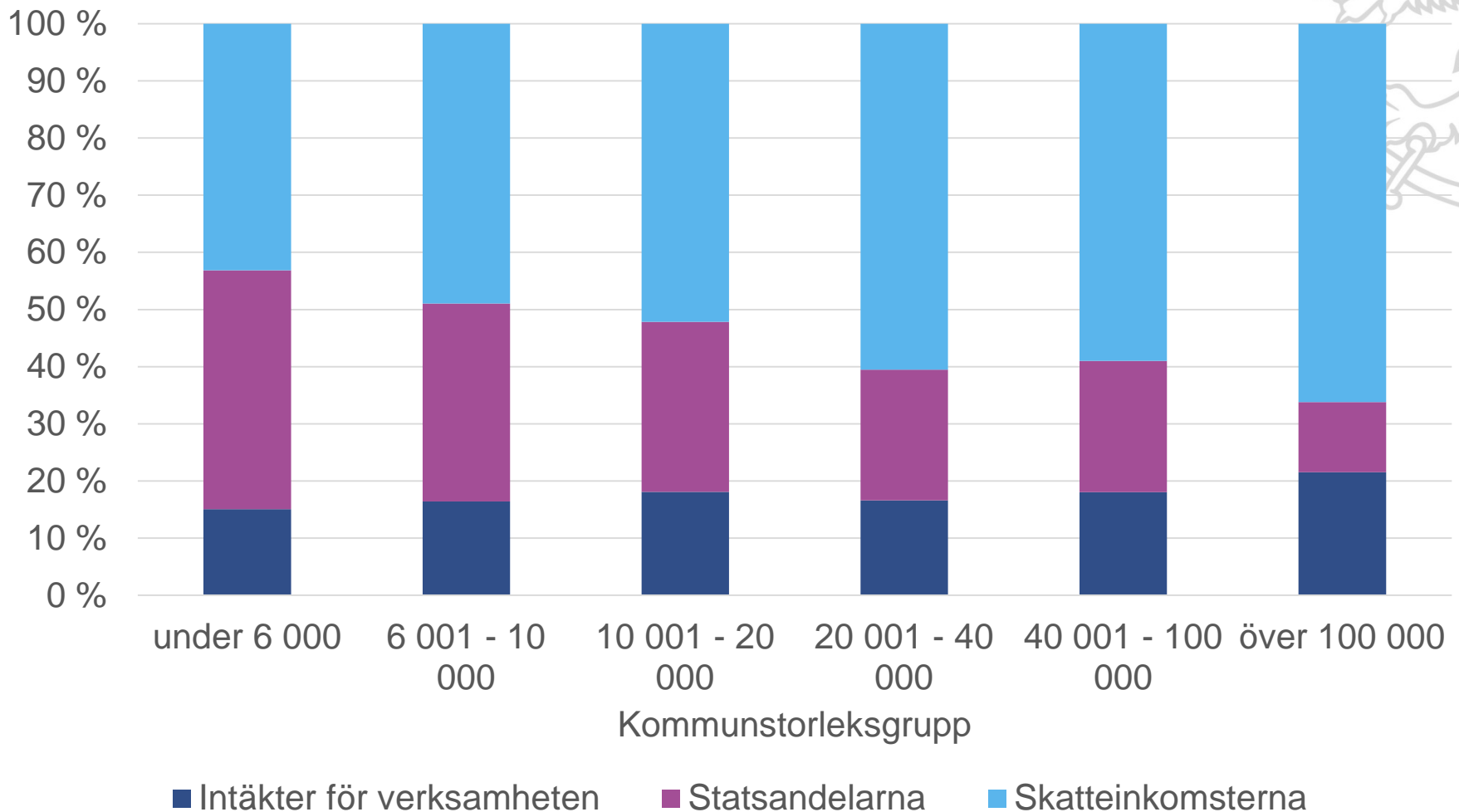
- Det med skatteinkomsterna viktade medelvärdet har stigit, 16,88 % → 19,84 % under åren 1992 - 2018
  - Medianen har stigit 17,5 % → 21 %
- Skillnaden mellan den högsta och den lägsta är nu 5,5 %-enheter, samma som 1992
  - Skillnaden har varierat något under åren men någon systematisk förändring har inte hänt
- Eftersom skatteprocenten höjts är inkomstskattesatsen minst 20 % i nästan alla kommuner
  - Skattesatsen var inte så här hög i en enda kommun i början av 2000-talet
- **Stora skillnader i skatteavkastningen**
  - Medianen i hela landet 138,2 €, minimum 94,3 €, maximum 382,2 € per invånare

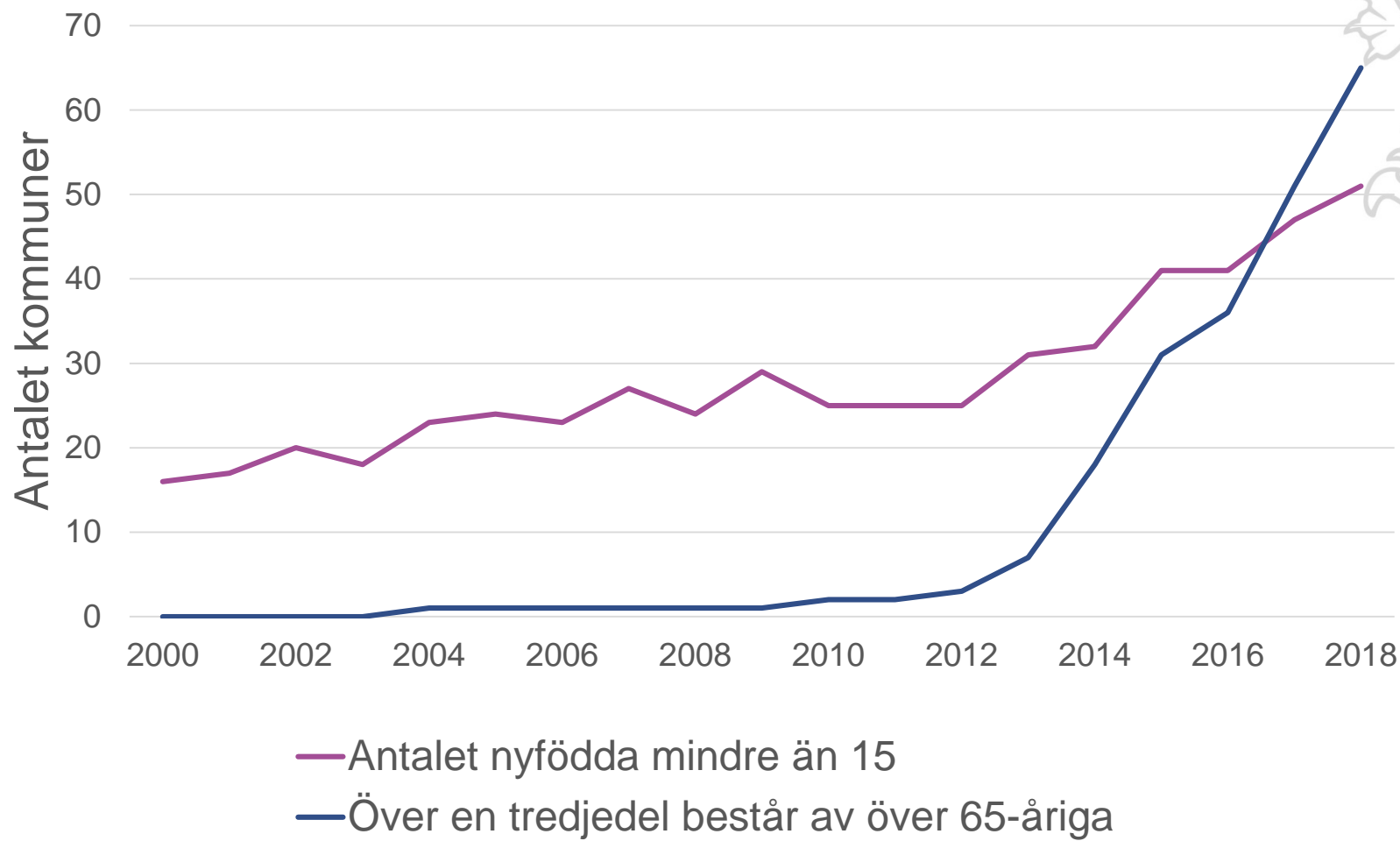
Skatteintäkterna största inkomstkällan i de stora kommunerna, statsandelarna i de små

Kommunernas inkomstkällor

Många åldringar och små nya årskullar ett allt allmännare fenomen

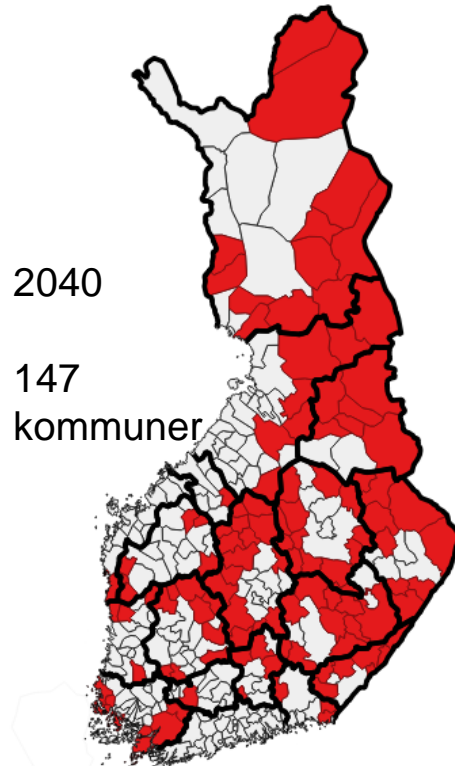
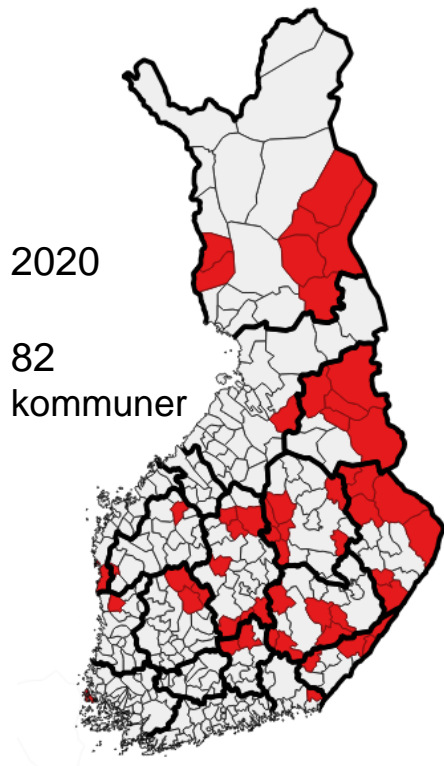

Seniorbefolkningen ökar och antalet små barn minskar i kommunerna

Kommunerna där andelen över 65-åriga överskrider en tredjedel (befolkningsprognos 2015)

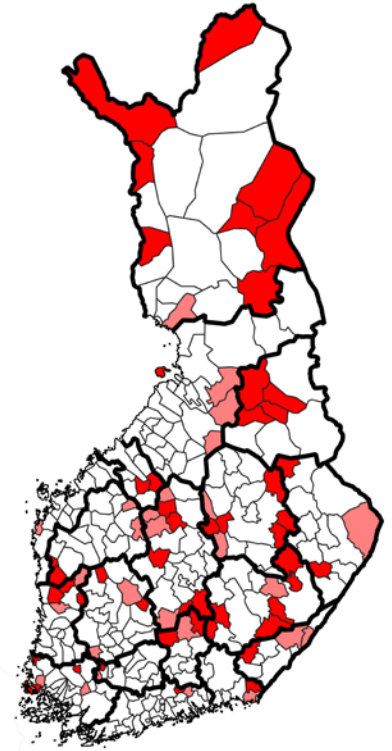
Det föddes mindre än 15 barn i sammanlagt 51 kommuner

2018

Mörk: mindre än 15 barn
(51 kommuner)

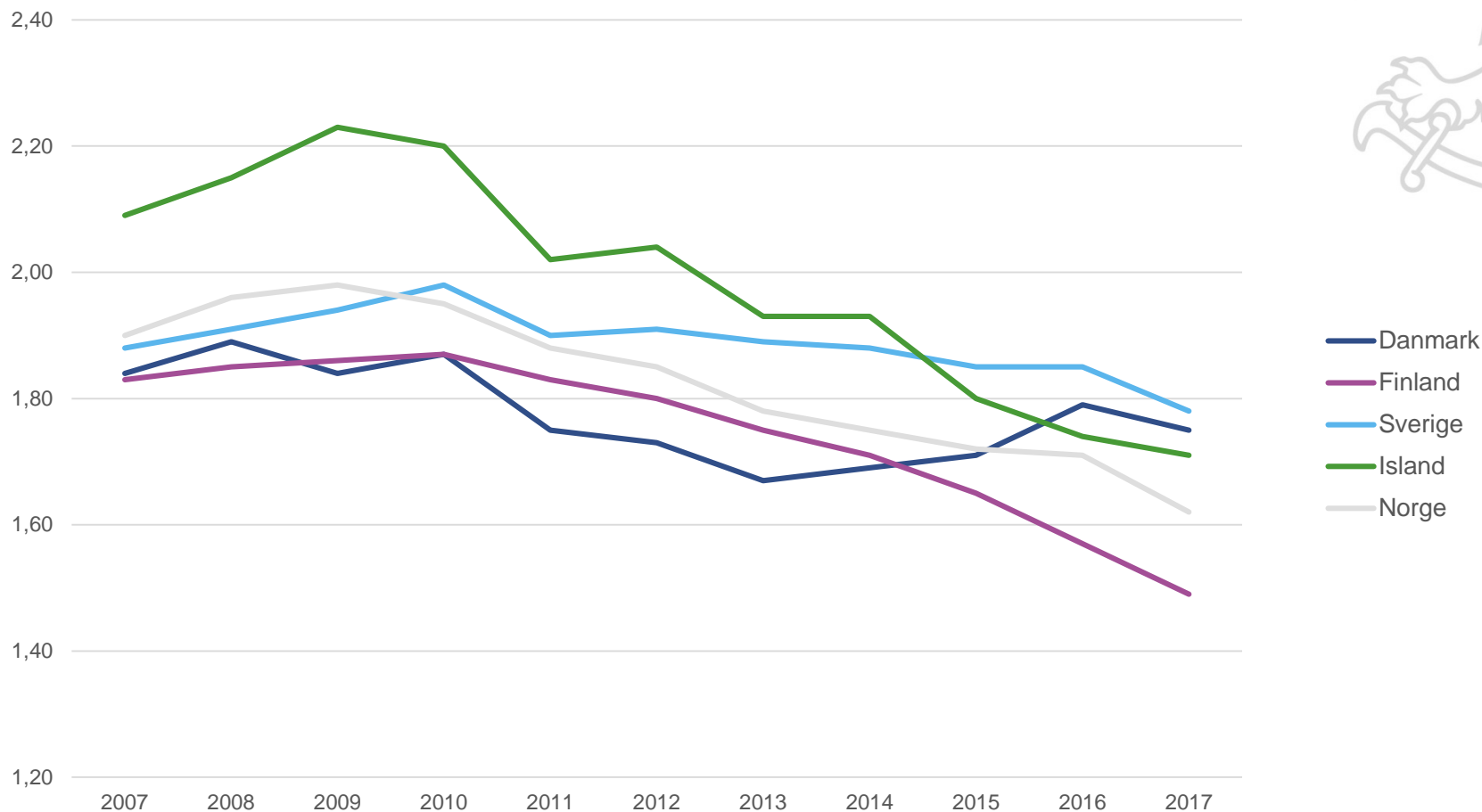
Ljus: 15 -19 -19 barn
(28 kommuner)

Nativiteten är lägre i Finland än i de övriga nordiska länderna

Sammanlagda fertilitetstalet

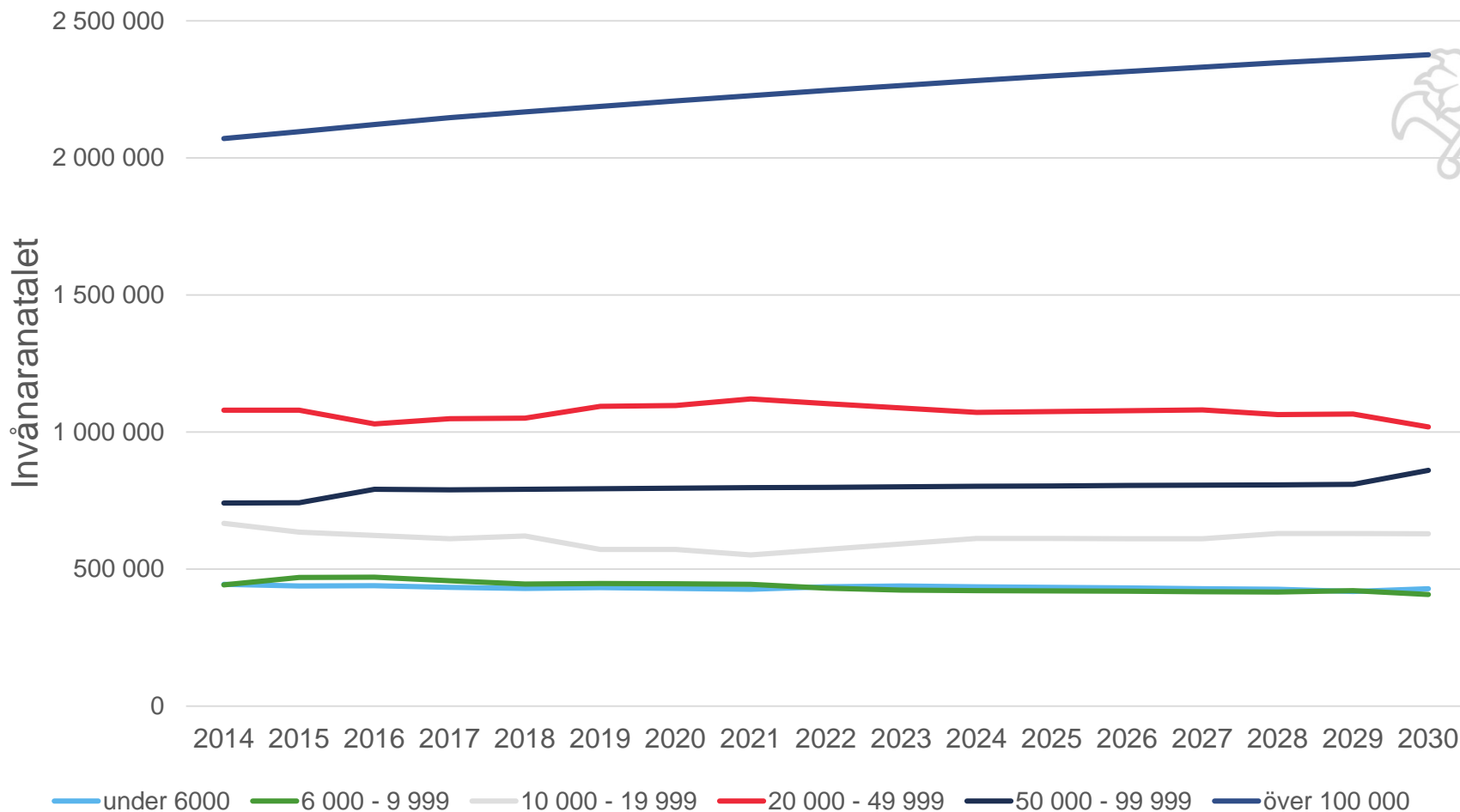

Urbaniseringer

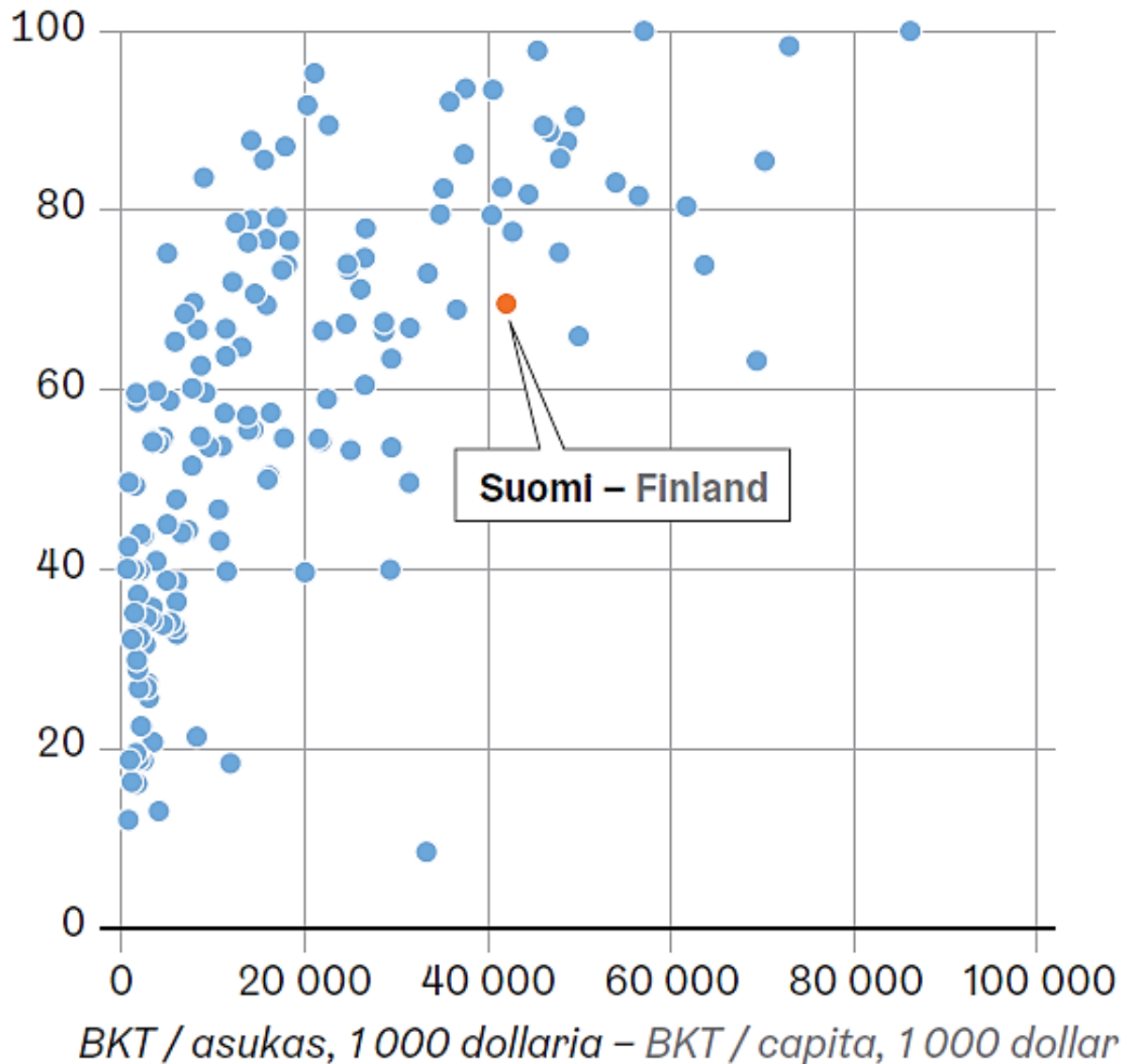
I framtiden kommer befolkningen för det mesta öka enbart i städer med över 100 000 invånare

Befolkningen per kommunstorleksgrupp (prognos 2015)

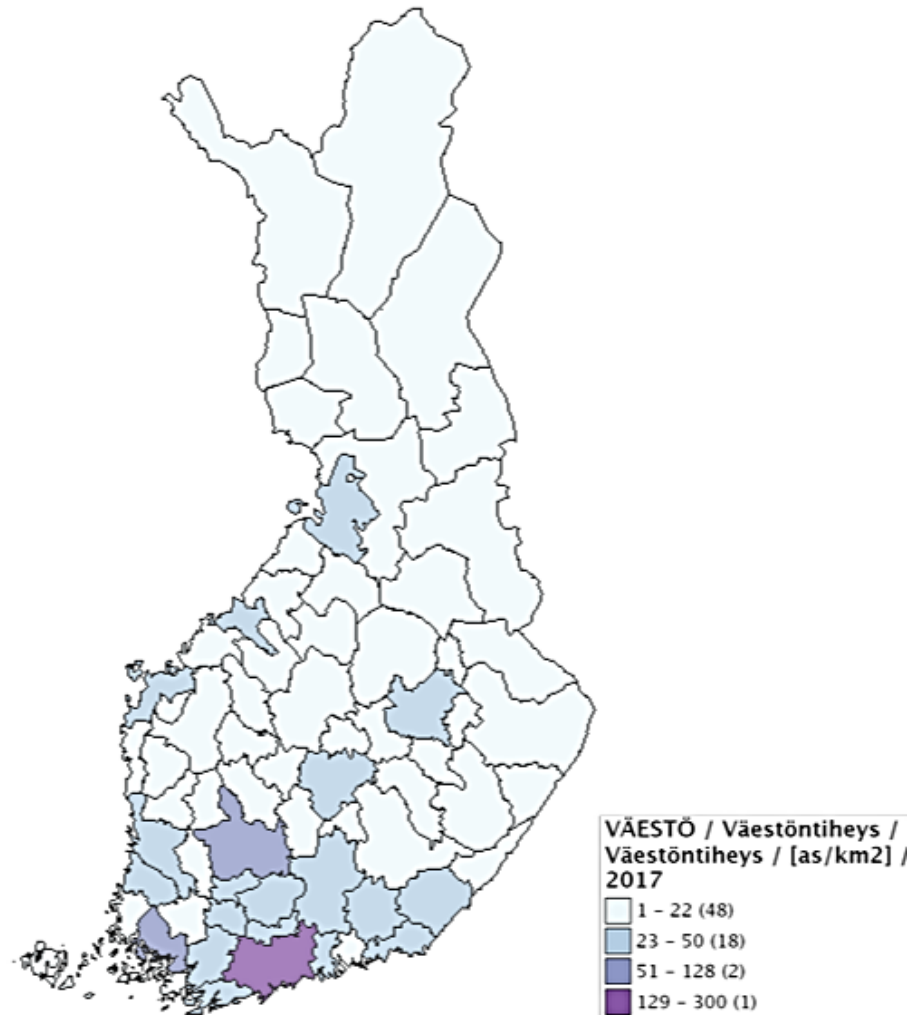
Andelen stadsinvånare

andelen stadsinvånare (%) och den köpkraftskorrigerade bruttonationalprodukten per capita (\$) i alla länder år 2015
Uppgiftskällor: Världsbanken, Statistikcentralen

Figuren visar de länder med över en miljon invånare om vilka det finns uppgifter.

Befolkningstätheten i Finland per centralkommun

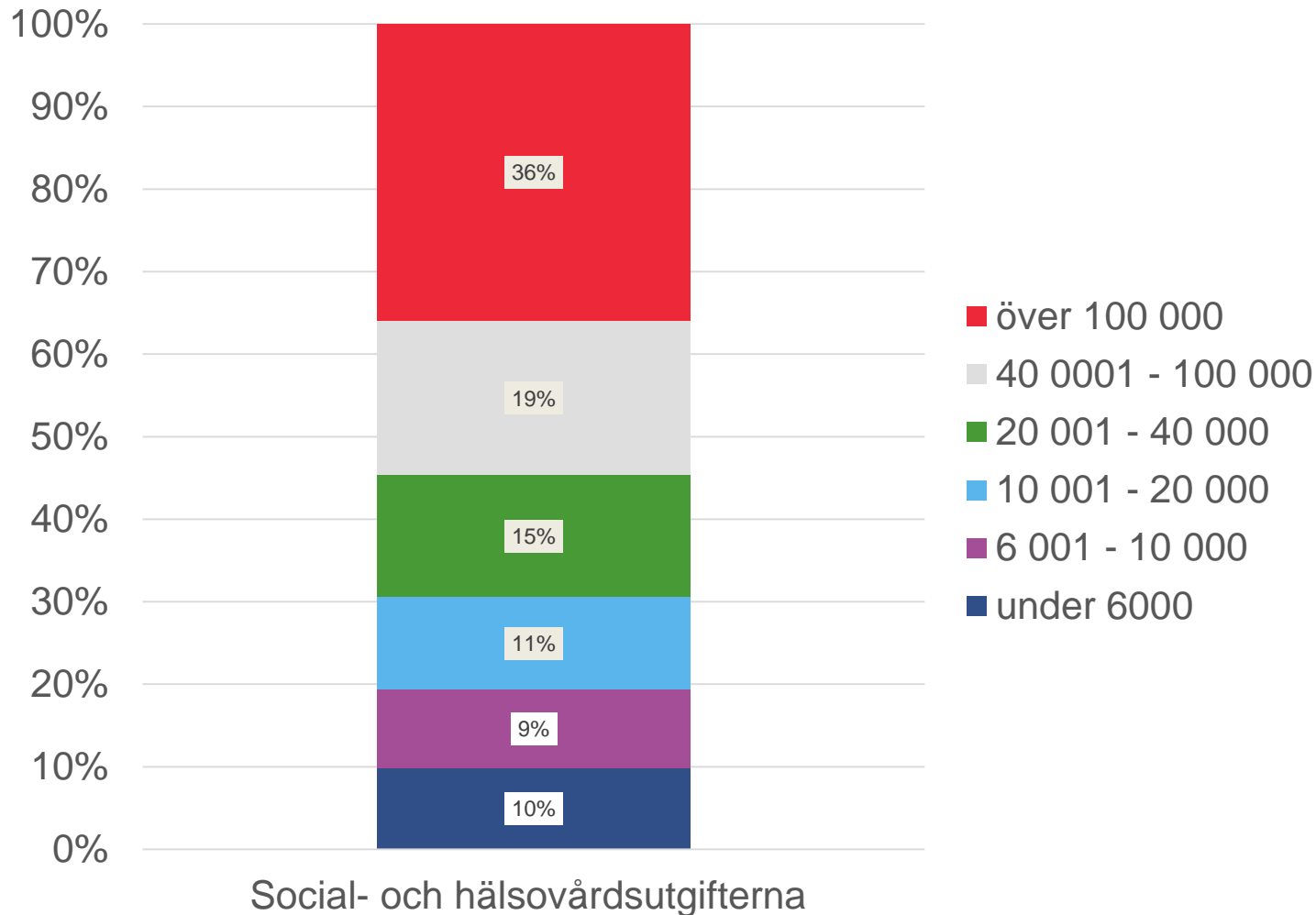
Informationstjänsten Liiteri
Statistikcentralen

Urbaniseringen i Finland

- Urbaniseringsgraden är fortfarande relativt låg i Finland, men trenden är stigande.
- Befolkningen beräknas växa i de största städerna, framför allt i och runt Helsingfors, Tammerfors och Åbo.

Över 50 % av social- och hälsovårdsutgifterna uppkommer i kommuner med över 40 000 invånare.

Statliga finansieringen av städer

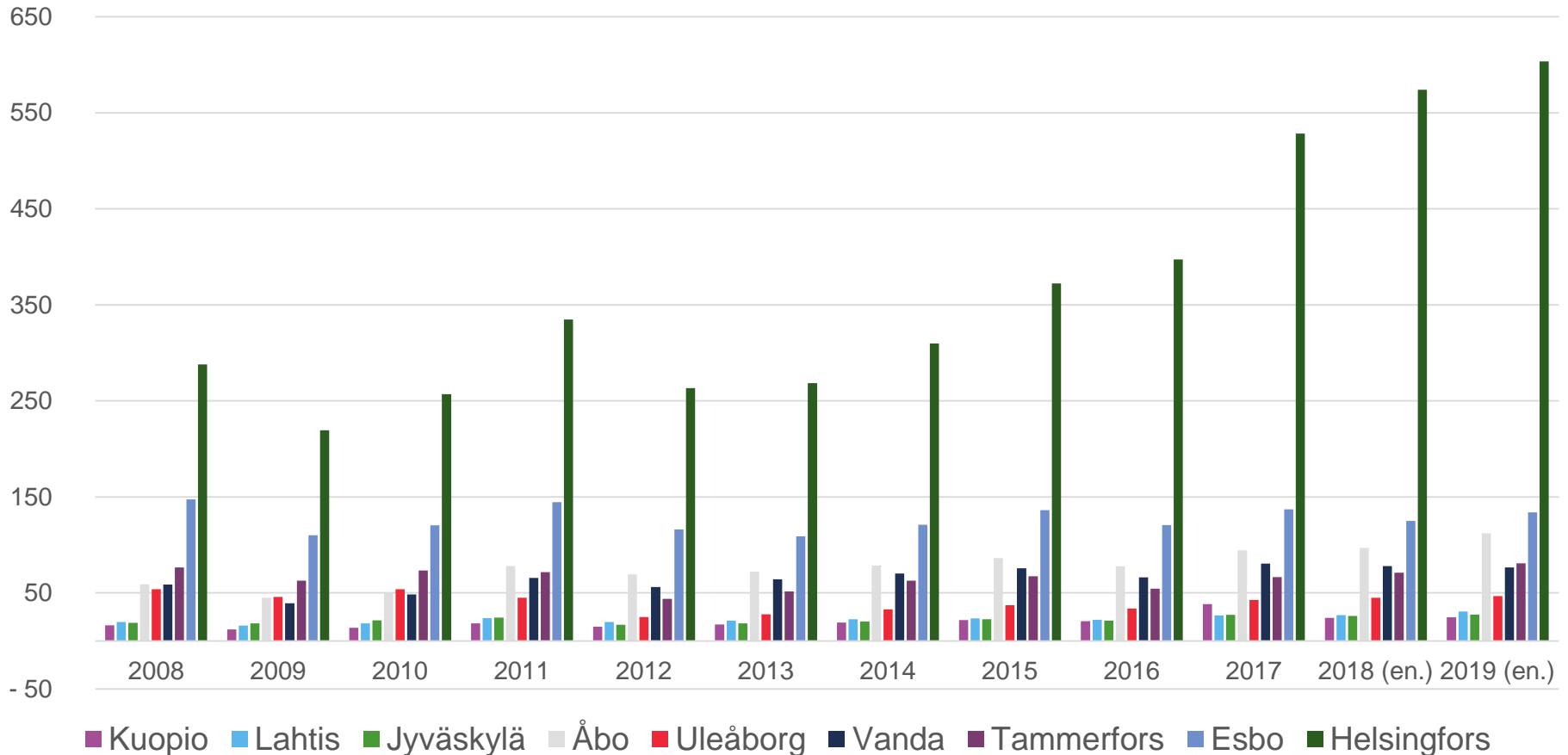
- Statsandelarna utgör endast en liten del av de stora städernas inkomster
  - Det är utmanande att sporra städer med hjälp av statsandelssystemet.
  - Statsandelskriterierna är de samma för samtliga kommuner > de finns inte några särskilda kriterier som gäller t.ex. de största städerna. Däremot iakttar vissa kriterier särskilda förhållanden, såsom andelen människor med främmande modersmål, självförsörjningen i fråga om arbetsplatser, utbildningsbakgrund och arbetslöshetsgrad
- Städerna får utvecklingsfinansiering speciellt för ändamål som berör städerna.
  - MBT-avtal: bl.a. kommunaltekniska bidrag, bidrag för byggande av rimligt prissatta bostäder, digitalisering av kollektivtrafiken
  - Invandringsfrågor, inkl. främjandet av integration och sysselsättning

Helsingfors andel av samfundsskatteintäkterna stor

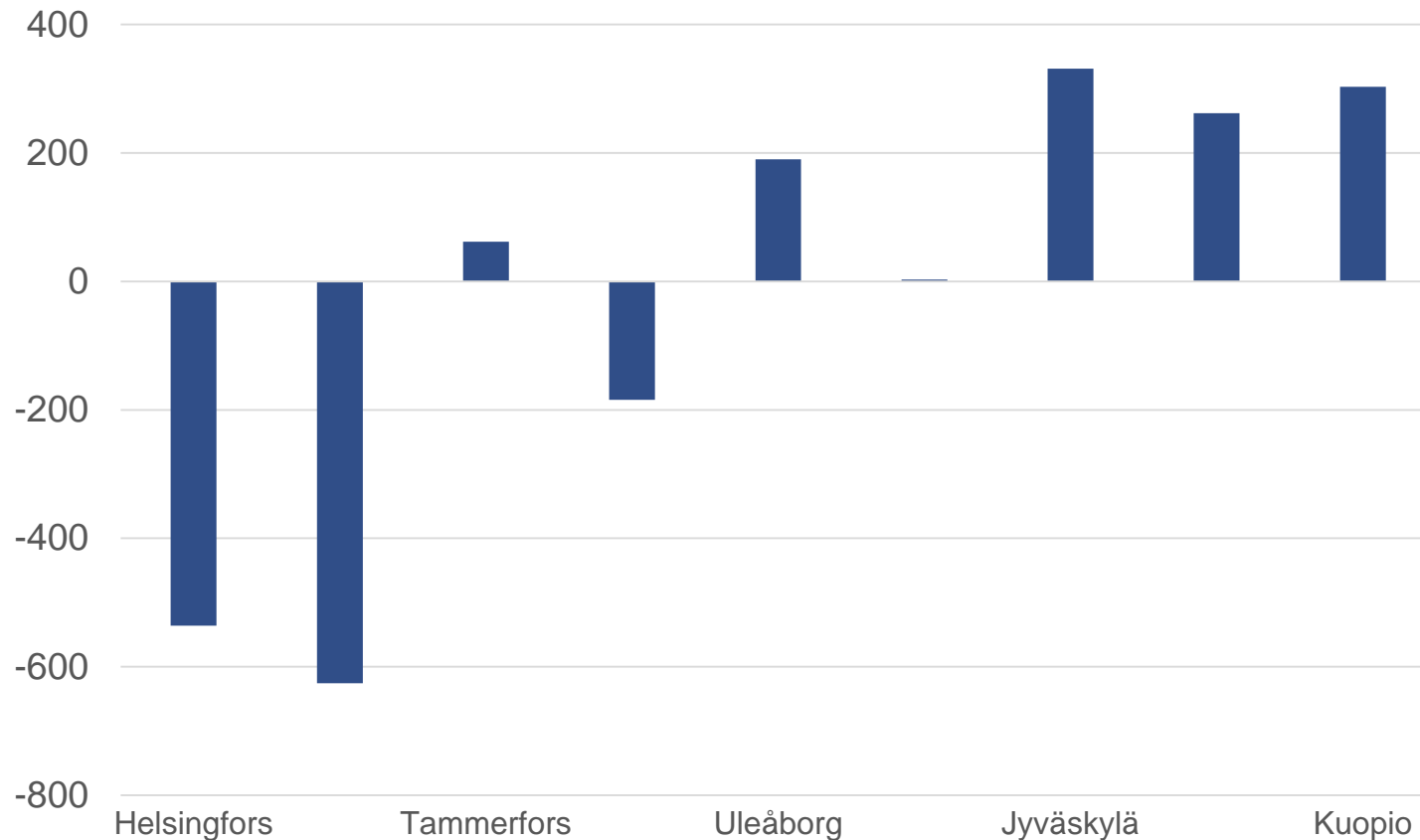
De 9 största kommunernas samfundsskatteintäkter, mn euro

Utjämning av statsandelarna på basis av skatteinkomsterna - stor variation mellan de stora städerna

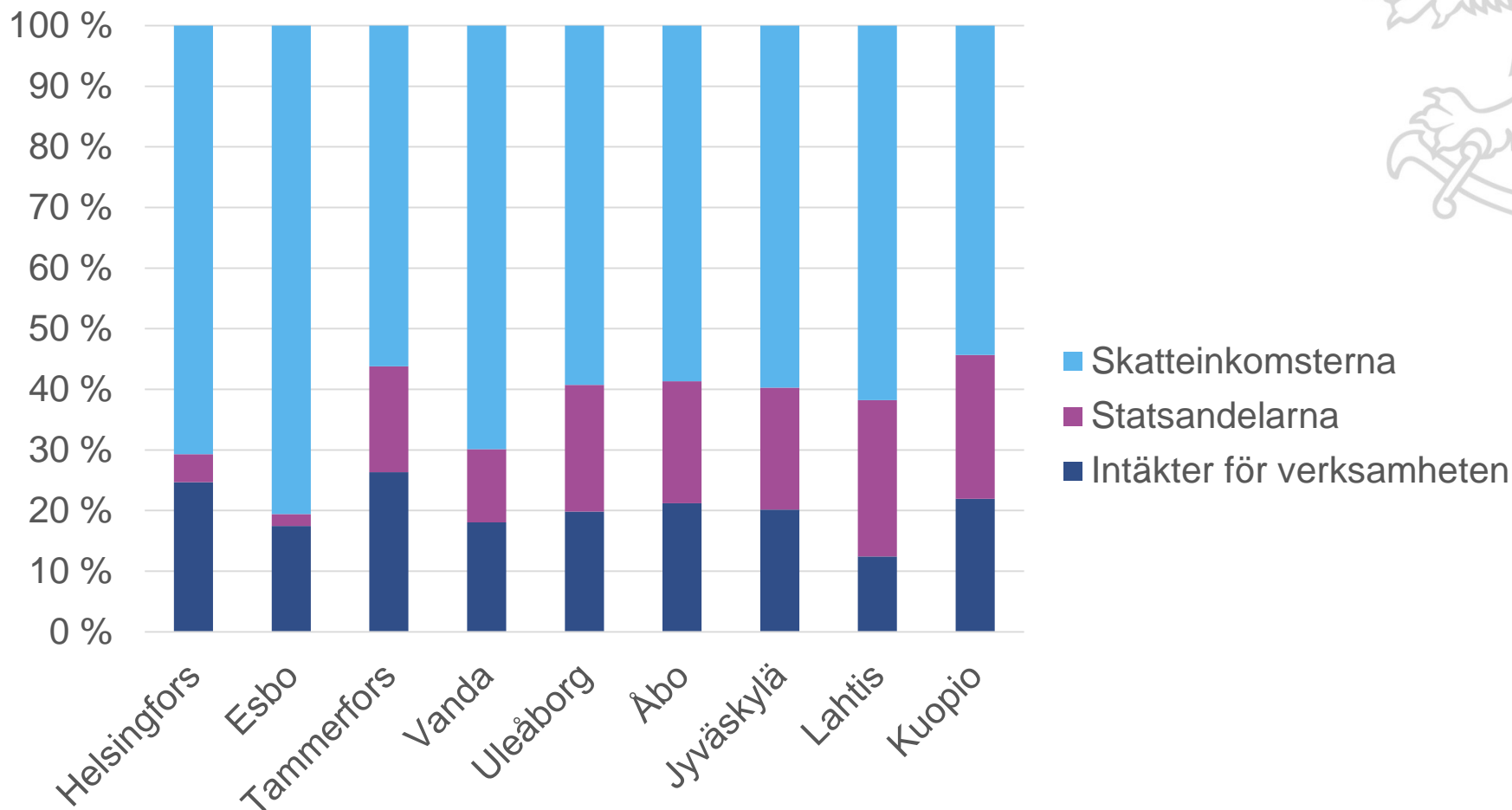
Utjämning på basis av skatteinkomsterna, €/invånare

Stora skillnader i de stora städernas inkomstunderlag

Kommunernas inkomstkällor, 9 största städerna

Från enhetlighet till differentierade kommuner

- Lagstiftningen utgår från att uppgifter som ålagts kommunerna gäller alla kommuner. Avvikelser blir möjliga tack vare samarbete.
  - En kommun kan enligt kommunallagen själv organisera de uppgifter som den har enligt lag eller avtala om att organiseringsansvaret överförs på en annan kommun eller en samkommun.
  - Vissa uppgifter (t.ex. hälsovård och miljö- och hälsoskydd) kräver lagstadgat befolkningsunderlag eller lagstadgade personalresurser (s.k. lagen om en kommun- och servicestrukturreform, lagen om samsamradsområden för miljö- och hälsoskyddet)
  - Lagstadgat samarbete (tvångssamkommuner) inom den specialiserade sjukvården och vården av utvecklingsstörda samt inom regional utveckling. Dessutom vissa lagstadgade områden inom räddningsverksamheten där samarbete måste ordnas.
  - Huvudstadsregionens särställning, lagen om samarbete inom avfallshanteringen och kollektivtrafiken mellan kommunerna i huvudstadsregionen (HRM och HRT - samkommunerna)
- En kommun kan enligt kommunallagen använda beteckningen stad då det anser sig uppfylla kraven för ett stadsaktigt samhälle. Det finns följaktligen tämligen små och landsbygdsartade "städer".
- Städernas olikhet (närlingsstruktur, befolkningsutveckling, ekonomi) förutsätter olika stadspolitiska medel (huvudstadsregionen, regionstäder, kringliggande städer, små städer, etc.)

Från enhetlighet till differentierade kommuner - framtiden?

- Statsminister Rinnes regeringens program:
  - "En övergripande bedömning av kommunernas situation kommer att göras hösten 2019 på basis av de färskaste uppgifterna"
- Statsrådets forskningsprojekt "Från enhetliga kommuner till differentierade kommuner - Grundlagens ramvillkor"
  - En författningsrättslig analys om hur och med vilka författningsenliga ramvillkor skulle det vara möjligt att differentiera kommunernas uppgifter.
  - Olika scenarion
  - Hurdan utrymme finns det för grundlagstolkning
  - Kommunsektorns mångfald vs. skyldigheten att trygga basservicen
  - Maj - november 2019

Tjänstemannainlägg från finansministeriet: social- och hälsovården

Ansvaret för social- och hälsovårdstjänsterna måste ligga hos tillräckligt starka aktörer med tillräckliga ekonomiska och verksamhetsmässiga (inkl. styrning) förutsättningar i hela landet

Tjänsterna ska utgöra ändamålsenliga helheter ur klientens perspektiv

→ Effektiv användning av resurser

Social- och hälsovården

Bör förstärkas:

- tjänster på basnivå
- förebyggande arbete
- integration av information och förutsättningar för informationsledande
- utnyttjande av möjligheterna med digitalisering på nationell nivå

Trygghandet av basservicen och säkerställandet av hållbara offentliga finanser kräver mekanismer som dämpar ökningen av social- och hälsovårdsutgifterna (finansiering & styrning) → den specialiserade sjukvårdens prioriteringsställning borde förändras

Tjänstemannainlägg (FM)

Flera olika samordnade medel inom kommunpolitiken

Det behövs en nationell lägesbild över kommunerna:

Hösten 2019 utarbetas det på basis av nyaste befolkningsprognoser samt separata utredningar och undersökningar en enhetlig, nationell övergripande lägesbild som bör utgöra underlaget för en parlamentarisk bedömning av fortsatta åtgärder.

Kan kommunernas uppgifter variera?

Man utreder före utgången av 2019 grundlagens villkor för ordnandet av lagstadgade tjänster på olika sätt i olika kommuner, och om kommunerna i fortsättningen kunde ha olika uppgifter.

KOMMUNPOLITIKEN

Statsandelssystemet fungerar i princip väl, och det akuta förändringsbehovet består främst av "finslipning". Mera omfattande utredningar behövs för att kunna bedöma hur finansieringen av kommunerna fungerar med tanke på kontrollerad differentiering av kommunerna

- Kommunstrukturfrågor
- Mångsidig stadspolitik
- Mera föregripande utvärdering av kommunerna
- Kostnadstrycket från kommunernas lokaler
- Återhållsamhet med nya utgifter

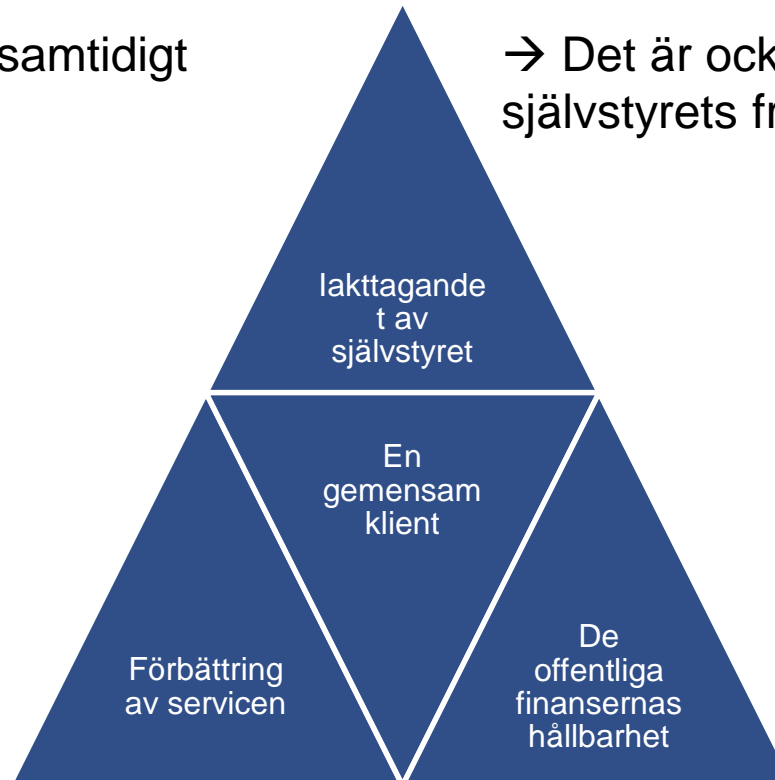

Betydelsefullt självstyre, tillräcklig service som håller hög kvalitet samt finansiering som anpassats till den offentliga ekonomins hållbarhet

→ Allt måste fungera samtidigt

→ Det är också fråga om det kommunala självstyrets framtid

Hurdan stadspolitik lovar det nya regeringsprogrammet?

- En ny nationell stadsstrategi som svarar mot möjligheterna och utmaningarna med urbaniseringen med beaktande av de omfattande målen i FN:s stadsutvecklingsagenda
- Metropolområdets betydelse och särskilda behov ska beaktas. I stadspolitiken understryks förebyggandet av segregation och utvecklandet av förorterna.
- Partnerskapet mellan staten och de stora stadsregionerna fortsätts inom stadsutvecklandet med hjälp av MBT-avtal, och deras bindande verkan förstärks.
- Kolneutrala stadsregioner, ökad bostadsproduktion och större andel av hållbara färdsätt
- Ökad produktion av rimligt prissatta ARA-bostäder i växande stadsregioner (10 000 nya bostäder per år, hälften av dem i Helsingforsregionen)
- En lag som gör det möjligt att ta i bruk trängselavgifter i syfte att hantera trafiken i stadsregionerna
- Separata program/avtal med universitetsstäder om strategisk inriktning av offentlig och privat finansiering forskning, utveckling och innovationer i syfte att stärka globalt konkurrenskraftiga ekosystem.

